የሰ.መ.ቁ.184447

ህዳር 21 ቀን 2013 ዓ.ም

ዳኞች፡- 1. ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

2. ቀነዓ ቂጣታ

3. ፊይሳ ወርቁ

4. ደጀኔ አያንሳ

5. ብርቅነሽ እሱባለዉ

አመልካቾች፡- 1. አቶ መስፍን ጌታቸዉ

2. ወ/ሮ ሂሩት አድማስ

ጠበቃ - መሐመድ አወል አህመድ ቀርበዋል

ተጠሪዎች፡- 1. አቶ መለሰ ግርማ

2. አቶ ሚኪያስ ግርማ

3. አቶ ሐየሎም ግርማ

ጠበቃ - ስንታየሁ ባህሩ ቀርበዋል

ይህ መዝገብ ተመርምሮ የሚከተለዉ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ይህ የዉርስ ሀብት ክርክር የተጀመረዉ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን፣ የአሁን አመልካቾች የሥር ከሳሾች፣ የአሁን ተጠሪዎች የሥር ተከሳሾች ሆኖ ሲከራከሩ ነበር። ጉዳዩ ለዚህ ችሎት ሊቀርብ የቻለዉ የአሁን አመልካች የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ.239640 በ02/12/2011 ዓ.ም የሰጠዉ ትዕዛዝ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ እንዲታረምልኝ በማለት በማመልከታቸዉ ነዉ።

ፍ/ቤቱ የግራ ቀኙን ክርክር ለማጣራት ግራ ቀኙ የሰው ማስረጃቸውን እንዲያቀርቡ ታዞ በቀጠሮው ቀን አመልካቾች 1ኛና 2ኛ ምስክሮቻችን ስልካቸውን እየዘጉና እየተደበቁ ፣ማግኘትም ስላልቻልን ሌሎች ምትክ ምስክሮች እንዲቀርቡላቸው የጠየቁ ሲሆን፤ ተጠሪዎች በበኩላቸው የአመልካቾች ምስክሮች ያሉ በመሆኑ በሚኖሩበት ወረዳ በኩል ወይም እራሳቸው(ተጠሪዎች) ማቅረብ እንደሚችሉ አስተያየት በመስጠታቸው፣ ፍ/ቤቱም በአሁን ተጠሪዎች በኩል መጥሪያ እንዲደርሳቸው በማዘዙ መጥሪያውን ለአመልካች ምስክሮች እንዲያደረሱ ትዕዛዝ ሰጥቷል። ይህን

ተከትሎ አመልካቾች ባቀረቡት አቤቱታ የእኛን ምስክሮች የአሁን ተጠሪዎች እንዲያቀርቡ የታዘዘው ስነ ስርዓታዊ ባለመሆኑ የተሰጠው ትዕዛዝ እንዲሻርላቸው ቢጠይቁም ፍ/ቤቱ አቤቱታዉን በመመርመር በሰጠዉ ብይን የስነ ስርዓት ግድፈት የለበትም በማለት በመወሰኑ እና ይህም ስህተት እንዲታረምላቸው ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ቢቀርቡም ፍ/ቤቱ ይግባኙ አያስቀርብም በማለት የስር ፍ/ቤት ውሳኔ በማጽናት ወስኗል። የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበዉ በዚህ ብይንና ትዕዛዝ ቅር በመሰኘት ለማስለወጥ ነዉ።

የአሁን አመልካቾች በ6/2/2012 ዓ.ም በተጻፈዉ የሰበር አቤቱታ፡ እነዚህ ምስክሮች በተጠሪዎች ተፅዕኖ ስር ያሉ በመሆኑና ትክክለኛ ፍትህም ማስጠት የማይችሉ በመሆኑ፤ በእኛ ላይ ጉዳት የሚያደርስ መሆኑ ሲረጋገጥ ትዕዛዙን በትዕዛዝ መበየን ሲችል፤የአመልካቾችን ምስክሮች መጥሪያ የሚያደርሰውና የሚያቀርበው አመልካቾች ሆነው ሳለ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ/ቁ.111 እንዲሁም ማስረጃችንን መለወጥ የሚከለከል አይደለም በማለት በሰበር መ/ቁ.45984 ተወስኖ እያለ ጥያቄያችን ውድቅ መደረጉ አግባብ አይደለም በማለት የስር ፍ/ቤቶች ውሳኔ እንዲሻርልን በማለት ጠይቀዋል፡፡

ይህ ችሎት የሰበር አቤቱታዉ ያስቀርባል በማለት ተጠሪዎች መልስ እንዲያቀርቡ ትዕዛዝ ሰጥቷል፡፡ በዚህ መሰረት ተጠሪዎች ባቀረቡት መልስ የአመልካቾች አቤቱታ ጊዜያዊ ትዕዛዝ እንጂ የመጨረሻ ፍርድ አይደለም፤የፍ/ብ/ስ/ስ/ህ/ቁ.111 እና የሰበር ቅፅ.9 የመ/ቁ.45984 ምስክሮች ያለመጥሪያ ከቀረቡ እና ፍ/ቤትም ምስክር ለመቀየር በቂ ምክንያት እያለ ካለፈ እንጂ እንደ አመልካቾች ያለን ምስክር ያለበቂ ምክንያትና በስር ፍ/ቤት ባልተነሳ ምክንያት ምስክር ለመቀየር የሚቀርብ ጥያቄን አይደለም በማለት የስር ፍ/ቤት ውሳኔ እንዲፀናላቸው ጠይቀዋል፡፡ የአሁን አመልካቾች የሰበር አቤቱታቸዉን በማጠናከር የመልስ መልስ አቅርበዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከፍ ሲል የተጠቀሰዉ ሲሆን ይህ ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር አግባብነት ካላቸዉ የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምሮታል። እንደመረመርነዉ በዚህ ጉዳይ ምላሽ ማግኘት ያለበት ፤በዚህ ጉዳይ የሥር ፍ/ቤት የሰጠዉ ዉሳኔ ይግባኝ የሚባልበት ነዉ ወይስ አይደለም? የሚለዉ ነጥብ መሆኑን ተገንዝበናል። ከዚህ አንጻር የግራ ቀኙ ክርክር ሲታይ የአሁን አመልካቾች ባቀረቡት አቤቱታ ሁለት የሰዉ ምስክሮቻችን ስልካቸዉን እየዘጉና እየተደበቁን ልናገኛቸዉ ስላልቻልን፣ በእነርሱ ምትክ ሌሎች ምስክሮች እንድናቀርብ እንዲፈቀድልን የሚል አቤቱታ ያቀረቡ ሲሆን፤ የአሁን ተጠሪዎች በዚህ ጉዳይ ላይ በሰጡት አስተያየት የአመልካቾች ምስክሮች እንዳሉ በመግለጽ፣ አመልካቾች ያለበቂ ምክንያት ምስክሮችን ለመቀየር ያቀረቡት አቤቱታ ተቀባይነት የለዉም፤ ምስክሮቹ በወረዳዉ በኩል ወይም እኛ መጥሪያ እንያናደርስ እንዲታዘዝልን በማለት መጠየቃችንን ተከትሎ፤ የሥር ፍ/ቤት የተጠሪዎችን አስተያየት በመቀበል

ተጠሪዎች ለምስክሮቹ መጥሪያ እንዲያደርሱ ትዕዛዝ ሰጥቷል። የአሁን አመልካች ይህ ትዕዛዝ የሥነሥርዓት ጉድለት አለበት በማለት አቤቱታ ቢያቀርቡም ፍ/ቤቱ አቤቱታዉን ዉድቅ ማድረጉን የሥር ፍ/ቤት ዉሳኔ ግልባጭ ያሳያል።

እንደሚታወቀዉ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.320 [1] መሰረት ሕግ በሌላ አግባብ ካልደነገገ በስተቀር ከሳሽ ወይም ተከሳሽ በፍትሐ ብሔር ፍ/ቤት በተወሰነበት የመጨረሻ ፍርድ ላይ ይግባኝ ለማለት እንደሚችል ይደነግጋል። እንዲሁም በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.320 [3] ሥር የተዘረዘሩት ጉዳዮች በተመለከተ ከሥረ ነገር ፍርድ በፊት ይግባኝ ማለት እንደማይቻልና ለክርክሩ የመጨረሻ የፍርድ ዉሳኔ ከተሰጠ በኋላ እነዚህን ነገሮች የቅሬታ ምክንያቶች በማድረግ ከሥረ ነገር ይግባኝ ጋር ማቅረብ እንደሚቻል ያስገነዝባል።

በዚህ መሰረት አሁን ወደ ተያዘዉ ጉዳይ ስንመለስ የሥር ፍ/ቤት የአሁን አመልካቾች ክሳቸዉ የጠቀሱአቸዉን ምስክሮች ቀይሮ በእነርሱ ፋንታ ሌሎች ምስክሮች ለማቅረብ በቂ ምክንያት የለም፤ ለምስክሮቹ በተጠሪዎች በኩል መጥሪያ ደርሷቸዉ እንዲቀርቡ በማለት ትዕዛዝ መስጠቱ፣ እና የአሁን አመልካቾች ይህ ትዕዛዝ የስነሥርዓት ጉድለት አለበትና እንዲታረምልን በማለት ያቀረቡትን አቤቱታ ዉድቅ መደረጉ፣ ይግባኝ የሚባልበት ጉዳይ ነዉ ወይስ አይደለም? የሚለዉ ነጥብ መታየት አለበት። ከፍ ሲል እንደተጠቀሰዉ ለክርክሩ የመጨረሻ የፍርድ ዉሳኔ ባልተሰጠበት ጉዳይ ላይ ይግባኝ ማቅረብ እንደማይቻል የተመለከተ ከመሆኑ አንጻር የሥር ፍ/ቤት አመልካቾች ምስክሮቻቸዉን ለመቀየርና በምትካቸዉ ሌሎች ምስክሮች ለማቅረብ ያቀረቡት ምክንያት በቂ አይደለም፤ ለምስክሮቹ የፍ/ቤቱ መጥሪያ በተጠሪዎች በኩል ይድረስ፤ ይህም ትዕዛዝ ደግሞ የሥነሥርዓት ጉድለት የለበትም በማለት የሰጠዉ ትዕዛዝ፤ በዚህ ጉዳይ የመጨረሻ የፍርድ ዉሳኔ ተሰጥቷል ለማለት የሚያስችል አይደለም። ምክንያቱም የአመልካቾች ምስክሮች በተጠሪዎች ወይም በወረዳዉ አስተዳደር በኩል መጥሪያ ደርሷቸዉ፣ ምስክሮቹ ቀርበዉ በሕጉ አግባብ የሚያዉቁትን ጉዳይ መመስከር የሚችሉበት እድል ሊኖር ስለሚችል ነዉ። ከዚህም በላይ ምስክሮቹ ቀርበዉ ቃላቸዉን ከሰጡ በኋላ እና በሥረ ነገሩ ጉዳይ ላይ የመጨረሻ ፍርድ ከተሰጠ በኋላ፤ አመልካቾች የሥር ፍ/ቤት ምትክ ምስክሮች ለማቅረብ ያቀረብነዉን ጥያቄ በቂ ምክንያት የለዉም፣ ለምስክሮቹ የፍ/ቤቱ መጥሪያ በተጠሪዎች በኩል ይድረስ ማለቱ እና ይህም ትዕዛዝ የሥነሥርዓት ጉድለት የለዉም በማለት የሰጡት ብይን መብታችንን ጎድቶታል የሚሉ ከሆነ፤ በሥረ ነገሩ ላይ በሚሰጠዉ የመጨረሻ ፍርድ ላይ ቅሬታ የሚያቀርቡ ከሆነ እነዚህን ምክንያቶችም ጨምሮ ቅሬታቸዉን ማቅረብ ይችላሉ። ስለሆነም የአሁን አመልካቾች በዚህ ጉዳይ ላይ የሥር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በሰጠዉ ብይን ላይ የይግባኝ ቅሬታ የሚቀርብበት የመጨረሻ ፍርድ ባልሆነበት የይግባኝ ማመልከቻ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ማቅረባቸዉ እና ፍ/ቤቱም ይህ ጉዳይ

በክርክሩ የመጨረሻ ፍርድ በፊት ይግባኝ የሚባልበት አይደለም በማለት ዉድቅ ማድረግ ሲገባዉ፣ የቀረበዉን ይግባኝ በማየት የሰጠዉ ትዕዛዝ የህግ መሰረት የለዉም።

ሲጠቃለል የሥር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በዚህ ጉዳይ የሰጠዉ ብይን ላይ ይግባኝ የማይባልበት ሆኖ እያለ የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት አመልካቾች ያቀረቡትን የይግባኝ ማመልከቻ ይግባኝ የሚባልበት ጉዳይ አይደለም በማለት ዉድቅ ማድረግ ሲገባዉ ይግባኙ አያስቀርብም በማለት የሰጠዉ ትዕዛዝ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ የሚከተለዉ ተወስኗል።

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ.239640 በ02/12/2011 ዓ.ም የሰጠዉ ትዕዛዝ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.348 [1] መሰረት ተሽሯል።
2. አመልካቾች ያቀረቡት ቅሬታ ከመሰረቱም ከሥረ ነገር ፍርድ በፊት ይግባኝ የሚባልበት ጉዳይ አይደለም ብለናል።
3. አመልካቾች በሥረ ነገሩ ላይ የመጨረሻ ፍርድ ከተሰጠ በኋላ ይግባኝ የሚሉ ከሆነ እነዚህን ምክንያቶች በሥረ ነገር ፍርድ ላይ ከሚያቀርቡት ቅሬታ ጋር ጨምሮ ከማቅረብ ይህ ዉሳኔ የሚከለክላቸዉ አይሆንም ብለናል።
4. በዚህ ችሎት የደረሰባቸዉን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸዉን ይቻሉ፤ መዝገቡ ተዘግቷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሰ/ጥ